

# bionieuws

editie 19, 22-11-2014

nieuws

## Terugkeer purperslak in Westerschelde

**Door Maartje Kouwen**

© *bionieuws*

Voor het eerst in meer dan twintig jaar is de purperslak weer waargenomen in de Westerscheldemonding. De schelpdiersoort was lokaal vrijwel uitgestorven door gebruik van het aangroeiwerende middel TBT in de scheepvaart. Sinds 1991 had niemand de schelpen nog waargenomen in de Westerschelde. Nu meldt onderzoeker Marco Faasse van eCoast de terugkeer van de soort *Nucella lapillus* in het oktobernummer van *Spirula*, het blad van de Nederlandse Malacologische Vereniging.

Nederlanders ontdekten in de jaren vijftig van de vorige eeuw de gunstige eigenschappen van tributyltin of TBT voor antifouling: het voorkomen van aangroei van organismen op de romp van schepen. Gemengd door scheepsverf bespaarde het goedje brandstoffen en herstelwerkzaamheden; wereldwijd werd het sinds de jaren zestig veelvuldig in gebruik genomen in de scheepvaart.

TBT bleek echter in het mariene milieu te lekken. De gifstof weerde niet alleen algen en schelpdieren, maar hoopte zich ook op in hogere trofische niveaus. In purperslakken leidde TBT tot imposex. Hierbij ontwikkelen vrouwelijke schelpdieren mannelijke geslachtskenmerken, waardoor ze niet meer kunnen paren. 'Er vond geen voortplanting meer plaats en de sinds de jaren tachtig stierven de populaties langzaam uit', aldus Faasse.

### Scheepvaart

Sinds 1990 is het gebruik van TBT verboden voor schepen tot 25 meter in de Europese Unie; sinds 2008 is het middel wereldwijd verboden in de scheepvaart. TBT wordt echter nog steeds gebruikt in landen waar handhaving minder strikt is. Bovendien kan het middel dertig jaar lang aanwezig blijven in het milieu. In 2007 troffen onderzoekers langs de Nederlandse kust op diverse plaatsen nog vrouwelijke purperslakken met imposex aan.

Hoewel de populatie purperslakken langs de Nederlandse kust zich al deels herstelde, kwamen de schelpdieren in de Westerscheldemonding nog niet voor. 'In de Westerschelde was veel internationale scheepvaart. Plus, bij Vlissingen stond in het havengebied een fabriek die TBT produceerde, dat terecht kwam in het milieu', vertelt Faasse. In 1991 werden purperslakken er voor het laatst gesignaleerd.

Afgelopen zomer ontdekte Faasse echter weer volwassen purperslakken in Vlissingen. 'Het was min of meer toevallig dat ik opeens een purperslak zag. Heel bijzonder. Toen ik verder zocht, vond ik ook eikapsels en juvenielen.' Een ruwe schatting van de populatieomvang ter plekke is duizend tot tienduizend exemplaren. Bij deze aantallen kan de populatie zich in stand houden. Aangezien geslachtsrijpheid optreedt na twee tot drie jaar, duidt de aanwezigheid van eikapsels op een populatie die al enige jaren aanwezig is, zegt Faasse.

Uit de vondst is niet te concluderen dat TBT volledig uit het milieu is verdwenen, legt Faasse uit. 'Aan de buitenkant zijn de geslachtsveranderingen niet zichtbaar. Maar er vindt duidelijk voortplanting plaats, dus het effect van TBT is wel sterk verminderd.' Dat geldt overigens nog niet veel de gehele Westerscheldemonding. Dichter bij de voormalige fabriek is de purperslak nog niet aangetroffen. 'De eerste waarneming laat in elk geval zien dat een verbod toch binnen redelijke tijd een groot effect heeft.' ■